כל האמת על ציונו הקדוש של

רבינו חיים ויטאל זיע"א

רבינו חיים ויטאל כידוע נקבר בבית החיים הישן בדמשק בשנת ש"פ. ובשנת תשכ"א הועבר קברו ע"י רבני הקהילה היהודית בסוריה לבית העלמין החדש היכן שנמצא ציונו בדמשק כיום. כיום מיקומו המדויק של קבר רבי חיים ויטאל מעורר תהיות רבות. היות שלפני כמה עשרות שנים הקים הר"ח פינטו אוהל גדול בקרית מלאכי המכונה 'אהל ארבעת הצדיקים', על מיקום זה רצים ספיקולציות שונות ושמועות לאין ספור כאשר השמועה המרכזית כשאף לאחרונה התחיל הר' פינטו לאמת בפה מלא, שאכן רבי חיים ויטאל הועבר ונקבר באוהל זה.

עוד על אודות פרשית האוהל ניתן למצוא במכתב הידוע המפורסם בשמו בו הוא מגולל את תולדות העברת הקברים מגלה טפח ומכסה אלפים, וחסידיו מפרסמים שמועות שונות על צדיקים רבים מארצות ערב שקבורים בסביבות המתחם הנ"ל.

כיום כל צד מציג ראיות וגרסאות שונות, ופתרון התעלומה לא נראה קרוב. במאמר זה ננסה לבחון את השאלות המרכזיות, ולאור נתונים חדשים מהשבוע האחרון, ולקדם את המהלך לפתרון - **היכן קבור המהרח"ו?**

הגרסאות הסותרות סביב קברו של המהרח"ו

מצד אחד, הרב חיים פינטו, רבה של קריית מלאכי, מספר שנכח בהעברת קברו של רבי חיים ויטאל מדמשק למרוקו, ומרמז שעצמותיו הועברו בהמשך לארץ ישראל, אך מאז נעלמו עקבותיהן - בכמה הזדמנויות הוא רמז כי היום הוא קבור במשרדו. לדבריו, בקריית מלאכי טמונים ארבעה צדיקים, מהם שניים ידועים - רבי שלמה פינטו ורבי אברהם מלכא, והשניים האחרים נותרו בזהות עלומה. הוא מוסיף שניסה לשכוח את הסיפור עקב הקושי הרגשי, ולא סיפר עליו אפילו לחמיו, הבבא מאיר, אך רק לאחרונה החליט לחשוף את הדברים וקורא למעורבים נוספים לשבור שתיקה ולשתף את הסיפור.

תמונה מהשנים האחרונות של ציונו בדמשק וציוני כמה קברים סמוכים לו

לעומת גרסתו של הרב פינטו, מתעקש הרב ישראל מאיר גבאי, יו"ר 'אהלי צדיקים', כי כל זה לא היה ולא נברא, וקברו של המהרח"ו עדיין נמצא בדמשק, לא הועתק ולא הועבר. כדי לחזק את גרסתו, שנתמכת בראיות ובדעתם של אנשי מקצוע, הוא הצליח לארגן בשנת תשס"ט נסיעה לקברו של המהרח"ו בדמשק. להבדיל ממרוקו - סוריה היא מדינת אויב, וכדי לארגן נסיעה לסוריה צריך לא מעט קשרים.

האם המהרח"ו קבור בדמשק או בקרית מלאכי?

בנוסף לנכתב לעיל, קיימות עדויות סותרות:

מצד אחד, היום הגיע לפנינו עדות מאחד הקוברים בקרית מלאכי בעצמו, שטען כי הוא עצמו גם קבר תכריך כתבים שהיה בקבר המהרח"ו, ועדות זו מגובה בעדים נוספים, וכן מאמינים בזה אנשים רציניים מאוד שחקרו את פינטו. מצד שני, קיימת עדות ברורה מרבני הקהילה בדמשק שלא שיתפו עמם פעולה. בנוסף, רב הקהילה של דמשק (שנפטר זמן־מה לאחר טענותיו של פינטו), נקבר גם הוא ליד האוהל, מה שמוכיח שרבני המקום ודאי חלקו על גירסתו, ולא ראו לאורך כל השנים סימני חפירה כל שהם במקום.

הציון שבנה הרב פינטו בקרית מלאכי

"חילול קברו" של המהרח"ו

בתמונות שפורסמו לאחרונה, נראית חפירה נרחבת, ממוקדת ומקצועית באיזור ראש המציבה, שנתפרסמה בתאריך ליל לכ"ו ניסן תשפ"ה (בסמיכות להילולא בתאריך ל' ניסן). וכפי מה שהתפרסם בתקשורת החפירה נערכה באותה לילה.
מניתוח כמות החול שנערם, ומהמבנה המדוייק של הבור, ברור שהחפירה לא נועדה לבזות או להשחית, אלא בוצעה בזהירות ובמומחיות.
לא מדובר בשודדי עתיקות או מחפשי שרידים שבאו לחפש שרידי כתבים, כפי שהתפרסם בתקשורת, להם יש שלל אתרים אחרים ברחבי דמשק וחלב לחפור בהם לפני קברו של המהרח"ו. לעכו"ם אין שום תועלת לחפור בקבר של רב יהודי מלפני כ־450 שנה. (מה גם שהעבירו את קברו בשנת תשכ"א בתוך דמשק, ואם כן בוודאי אין שם מטמוני זהב שהיה לחופרים לחפש. בטח החופרים האחרונים ידעו דבר וחצי מזה, שכן הם בחרו בכל רחבי סוריה לחפור דוקא שם). לשודדי עתיקות רגילים לא אכפת להם מקדושת המקום, והם לא טורחים להסוות את פעילותם - הם מנתצים וחופרים. כאן, לעומת זאת, ניכר שהחפירה נעשתה על ידי אנשים שאכפת להם מקדושת המקום, ובאו להוציא את המהרח"ו בצורה מכובדת ומקצועית. יש עוד שפע ראיות והסתברויות שמצביעות על כך שזו אכן הייתה מטרת החפירה. ניתן להבחין בבור מסודר, החפור בסמיכות לראש המציבה ובהמשך מדויק ומשורטט ממנו, לצד ערימות חול רבות - עדות ברורה מאד לכך שמדובר ביהודים שבאו לוודאות את טענתו של פינטו או להוציא בעצמם את המהרח"ו מהמקום.
ככל הנראה, מדובר ביהודים בעלי אזרחות חו"ל, בעקבות הקלות בגישה לסוריה, כפי שכבר דווח על עליית יהודים מאמריקה לאזור לפני מספר חודשים. בנוסף, החופרים נאלצו לפרוץ את שער האתר, דבר המעיד כי לא תיאמו את פעולתם עם השולטים במקום - שלא ידוע אם הם יהודים או עכו"ם.

מה העלו בחכתם אותם יהודים?

כנראה שבקרוב ממש נדע. מאוד סביר שהחופרים ירצו לגלות את מעשיהם לעיני כל עם ישראל, ויתכן שאף הם אלו שפרסמו את התמונה הראשונה לקמן. הם ודאי לא ירצו לפרסם את המידע מיידית, ומסתבר שהם עדיין בדרכים, שכן טרם עבר שבוע מאז ביצוע הפעולה.
אם בסופו של דבר הם לא מצאו דבר חוץ מחלל ריק, עולה השאלה - למה היה צורך בחפירה גדולה ומעמיקה, כפי שנראה בתמונות להלן (המציגות את החפירה משתי זוויות שונות):

האם חפרו ומצאו משהו - או שגילו מיד שאין כלום?

כפי שניתן לראות בתמונה לעיל (סעיף 3), מדובר בחפירה גדולה, מדוייקת, חפורה לעומק לכל כיוון בצורה מלבנית עמוקה, וממשיכה בשרטוט מדויק מראש המציבה, ממש כמו שבאים להוציא ארון גדול.

מעניין מדוע נדרשה חפירה מסודרת, עמוקה ומקצועית כל כך - הרי כדי לבדוק אם הוא שם היה מספיק לחפור עשירית מהעומק ובצורה הרבה יותר גסה. כנראה ציּוּנוֹ של המהרח"ו לא היה ריק!! היה להם מה להוציא מהקבר!!!

מי הם האחראים לחפירה?

נראה שמדובר באנשים בעלי יכולת כספית גבוהה ויכולת בינלאומית, שמכירים היטב את מקצוע הקברים העתיקים, אכפת להם מקדושת קברי צדיקים, והתעניינו בעבר בקבר המהרח"ו בפרט (וכנראה אפילו ביקרו שם בשנים האחרונות...).

כמו כן יש להם אבירות לב ואומץ להתעסק עם קברי צדיקים, ובעלי אובססיה להכחיש את פינטו.

יתירה מזאת, נדרשה כאן גם יכולת לוגיסטית גבוהה מאוד: התעסקות עם מדינות ערביות (כגון סוריה), כניסת יהודים לשם, טיסות, הרבה קשרים, הברחת ציוד חפירה (גרזנים ומקדחות משוכללות) שוודאי הושג בתוככי סוריה (לא יתכן שיהודי במבצע רגיש כזה יביא איתו בטיסה מקדחה וגרזן ולא יחשוש מבידוק הגבולות), הברחת הארון (לא משהו שנכנס למזוודה בגודל רגיל) לאחר מכן חזרה מסוריה. מדובר בלוגיסטיקה לא פשוטה בכלל לאיש עם יכולות רגילות.

כל אלו מצביעים על מספר אנשים בודדים בגלובוס שיכולים לעשות את זה, או אולי הצבא והמוסד עצמו, ואולי אלו אנשי 'אגודת אהלי צדיקים'.

האם זה אנשי האגודה הידועה?

אלו יהודים ידועים נכנסו לארצות־ערב בשנים האחרונות? כמה יהודים אתם מכירים שנכנסו בשנים האחרונות לארצות־ערב כמו עיראק וסוריה? מדובר במקרים בודדים בלבד, כגון יצחק כרמלי (מוחמד כרמלי בסרטון קבר יחזקאל), ליפא שמעלצר (בקליפ "גמרא במנגינה"), ו... ישראל מאיר גבאי (עיראק, סוריה ותימן).

מי מביניהם בעל יכולת מבצעית כזו, עם רגישות ומומחיות רבתי לקברי צדיקים, מכחיש בכל תוקף את טענותיו של פינטו על קרית מלאכי[1], עמד בקשר הדוק עם הרב של דמשק, התעניין מאד באתר, חקר ובחש היטב בכל הפרשיה[2], והכי מפתיע - הצטלם לפני כמה שנים בקבר המהרח"ו[3] ותיעד בדיוק את מיקום החפירה המתוכננת??

כל העקבות מובילים כמעט לכיוון אחד.

---

[1] מתוך כתבה בתקשורת לפני 10 שנים:
לעומת גרסתו של הרב פינטו, מתעקש יו"ר 'אהלי צדיקים' הרב ישראל מאיר גבאי כי כל זה לא היה ולא נברא, וקברו של מוהר"ח ויטאל עדיין נמצא בדמשק, לא הועתק ולא הועבר. כדי לחזק את גרסתו, שנתמכת בראיות ובדעתם של אנשי מקצוע, הוא הצליח לארגן נסיעה לקברו של המהרח"ו בדמשק. להבדיל ממרוקו - סוריה היא מדינת אויב, וכדי לארגן נסיעה לסוריה צריך לא מעט קשרים.
גבאי פנה ב2009, בשיתוף פעולה עם קבוצת אנשי עסקים ועו"ד ניסן שריפי, לעיתונאי הערבי־ישראלי באסם ג'אבר, עורך עיתון 'פנורמה' (עיתון ערבי היוצא בישראל) שפנה לגנרל הסורי עלי חמוד, לשעבר שר הפנים הסורי, בבקשה שיאפשר למשלחת מצומצמת של יוצאי סוריה ונציגי הקהילה לבקר בקברי הצדיקים. אחרי מאמצים רבים התקבל האישור, ומשלחת בראשות הרב גבאי הגיעה לקבר המהרח"ו בדמשק, לפחות לפי חלק מהדעות.
כדי לאמת את גרסתו באופן מוחלט, הצטלם הרב גבאי ליד מצבתו המפוארת של הרב ויטאל בדמשק, והפיץ את התמונה (הידברות, 'היכן קברו של מהרח"ו?', 2014).

[2] הרב גבאי טען למקורביו, כשחזר מדמשק, שיש לו עוד מידע חסוי ונורא בענין שאינו יכול לספר, ובוודאות המהרח"ו קבור שם. כנראה היה לו הוכחות יותר מעדויות.

[3] בניסן תשס"ט.

המהרח"ו כיום ודאי לא בדמשק

לאור כל הממצאים שהובאו לעיל, ברור מעבר לכל ספק שמהרח"ו מיום רביעי שעבר בוודאי לא נמצא בדמשק. הצגת העדויות והמעקב אחרי עקבות החפירה מצביעים באופן חד משמעי על כך שהוא כבר לא קבור בדמשק.

כולנו תקווה שנדע בקרוב היכן קברו/יקברו אותם אנשים את רבינו הקדוש המהרח"ו. ויותר כולנו מייחלים ומקווים שארונו הקדוש של המהרח"ו שוכן במנוחה כראוי לכבודו.

- נספח -

האם נעשה חפירה בביקור בתשס"ט למרגלות מציבת המהרח"ו? (לוודאות את טענותיו של פינטו)

<u>תמונה 1</u>. רואים את הביקור בתשס"ט, ככל הנראה הפעם הראשונה שהקבר מתועד בשנים האחרונות. זה היתה מטרת הביקור להראות לעולם שהמציבה בדמשק חיה וקיימת כמתכונתה.

<u>תמונה 2</u>. רואים לפי כמות האבנים הדומה (שמניחים לכבוד המת) על מציבת המהרח"ו והמציבה הקטנה משמאל, שהתמונה הבאה צולמה באותו ביקור של תמונה 1. (ואפילו באותה שעה לפי סימני השמש על המציבה)

תמונה 3. כפי שרואים בתמונה 2 (שהיא מהביקור בשנת תשס"ט כנ"ל), ניכר שרידי שפיריצים של בטון טרי לכל מרגלות הקבר מהצד השני של המצבה שנחפרה בשבוע שעבר, (סימני הבטון נמצאים בכל התמונות מאז אותו ביקור), שלא מסתבר כלל שהם מתשכ"א, סימני אבק וחצץ חפירה (בעיקר בין מציבת המהרח"ו למציבה משמאל, ששם כנראה לא הספיקו לנקות לפני התמונה), חתיכת בלטה המונחת בין מציבת המהרח"ו למצבה הקטנה משמאל. והמימצא הכי בולט - 2 שורות המרצפות הסמוכות למרגלות מציבת המהרח"ו הם בגוון כהה יותר מהמרצפות סביב כאילו הוציאו אותם ממחסן שעמדו בשמש או ממקום אחר (הגוון כהה אינו מהצל, הצל ממשיך גם אחרי 2 שורות המרצפות, וגם הצל אינו כהה, כפי שרואים בצל היוצא מהמציבות הסמוכות).

* * *

בתמונה להלן רואים את הנקודה המדוייקת של החפירה בחזית הקבר כנגד ראש המציבה - בדיוק היכן שעומד המצטלם. תמונה זו מבהירה את מיקום החפירה בצורה ברורה וממוקדת, ומחזקת את המידע על כיוון החפירה והמקום שבו התבצעו המעשים.

***

למי שיש עוד מידע בענין ורוצה לפרסמו לציבור, ניתן לשלוח בכתובת מייל: yitzhakcohen146717@gmail.com